

INTERNETOVÁ

Je jim mezi 15 a 24 lety. V populaci jich je zhruba jeden milion a dvě stě tisíc. Jsou nejméně početní, ale to jde též na vrub toho, že jejich věkové rozpětí činí jenom deset let; u ostatních generací je to let dvacet. Možná bychom je mohli nazývat generací internetovo-facebookovo-youtubovou, neboť mnozí z nich již Facebook (a jiné sociální sítě) berou jako něco zcela svébytného. Většinou je zastihujeme v jejich formativním období, tedy ve chvíli vzdělávání; někteří však už své vzdělávací období ukončili a vstoupili do ekonomického cyklu.

Narodili se po politických změnách roku 1989, takže nemají přímou zkušenost se socialistickými institucemi (škola, úřady, policie, armáda atd.). Patřili by do generace, která se v celosvětovém pohledu nazývá generací *Z* nebo *millennials* či *pluralist*, tj. mezi ty narozené v devadesátých letech. Malá část z nich by z celosvětového pohledu spadala do generace předchozí — *Y*, již se říká *echo boom*. *Generace nového tisíciletí.*

ZÁZEMÍ

Historicko-politické

Sami žádnou revoluci aktivně nezažili. Celý jejich život se odehrává v politicky víceméně homogenním čase liberální demokracie. Tedy společnosti, jež bývá

Pohřeb Václava Havla, 23. prosince 2011

nazývána „občanskou“, „dezintegrovanou“, „mnoha příležitostí“, „prožitku“, „vědění“, „světovou“, „funkcionálně diferencovanou“ či „transkulturní“.²²¹ Dobu socialismu znají jen z vyprávění rodičů a prarodičů, které často zaskakují takovými bezelstnými otázkami jako „Proč jste proti těm komunistům nic nedělali?“ nebo „Kdo vám nařizoval, abyste chodili k volbám?“. Pro mnohé už pojem levice znovu získal na romantické přitažlivosti, ale že by byli ve svém celku orientovaní levicově, to se rozhodně říci nedá. Jsou daleko více než jejich rodiče vnímaví k otázkám ekologie a menšin (všeho druhu).

Asi nejsilnější historický mezník? Těžko říct. Jedenácté září přišlo na jejich zraní ještě příliš brzy. Pro některé je to možná Václav Havel a jeho éra. Jeho smrt 18. prosince 2011 mnohé z nich zasáhla; zřejmě tím, že vycítili, že jedna epocha končí... a kdoví co přijde. O politiku se ve své většině příliš nezajímají; k volbám ani ti, kdo už na to mají oprávnění, příliš nechodí. Nechodí, ale touží po změně. Mezi jejich politické oblíbence patří strany, které jsou v souladu s jejich zájmy či alespoň tématy. Jsou to do značné míry piráti či zelení. Dost často si

221 Viz Armin PONGS. *V jaké společnosti vlastně žijeme?*, přel. Lucie Hessová a Iva Michňová, Praha 2000 [1999].

jejich pozornost dokážou získat charismatické osobnosti a také rychle vzniklé a většinou i rychle zaniklé strany-komety. Cestují volně bez pasu Evropou, proto je jim někdy těžké vysvětlit, co museli jejich rodiče všechno podstoupit, aby se dostali třeba jen do Jugoslávie, a že cesty na Západ byly pro běžného našince zapovězeny.

Ekonomicko-společenské

Nedostatkem většinou netrpí; žijí ve společnosti, kde lze potkávat jak lidi velmi chudé, tak velmi bohaté, nicméně jde stále — ve srovnání s jinými zeměmi — o zemi dost rovnostářskou. Zvykli si, že nakoupit je možno téměř vše; navíc se o ně obchodníci rvou, podbízejíce se jim všemožnými slevami a akcemi. Topí se v hypernabídce všeho. Ve školních kolektivech mnozí z nich dávají najevo, že jejich rodiče „na to mají“, což demonstrují značkovým zbožím, dovolenými trávenými pravidelně v exotické cizině (Thajsko či Bali). Zvykli si cestovat a zvykli si také na pravidelné kontakty s cizinci. Téměř všichni měli možnost být i na několika výměnných pobytech už na středních školách a pak — v rámci programu Erasmus — na školách vysokých. Adoptovali angličtinu; zjistili totiž, že se bez ní obejít nelze, a to nejen v cizině, ale ani doma. Proto je dobré ji mít jakž takž osvojenou už v patnácti letech. Notebook (*noťas*) je pro ně nutností, stejně jako mobil, ale samozřejmě pro ně přestává být televizor. Čas strávený na Facebooku²²² u mnohých z nich převyšuje ten, který tráví venku.

Studenti se naučili absolvovat brigády už na střední škole — jako recepční, servírky či roznašeči letáků. Společensko-ekonomický slovník obohatili o pojmy jako *socka*, *trendy*, *být „in“*, *mega*; drží se zásady, že je *dobrá být cool*, hlavně však *nebýt lúznr, kterej neumí nic spešl*. A když zaslechnou něco doopravdy dobrého, tak to je *hustě vymazlená storka*. Najdeme mezi nimi i takové, kteří se od digitální kultury odvracejí, snaží se žít alternativně, tzn. co nejvíce přirozeně, ba i přírodně, mimo civilizaci, s pěstováním vlastní zeleniny bez hnojiv a chemikálií, v okruhu stejně smýšlejících. Že by někdo z nich byl během studia na vysoké škole ve svazku manželském, to je — na rozdíl od jejich rodičů — velmi řídká

222 Podle výzkumu Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity je distribuce společenských sítí u populace 18–29letých následující: Facebook — 76,2 %, Google+ — 15,7 %, Twitter — 5,1 %, LinkedIn — 1,6 %; viz Jakub MACEK — Alena MACKOVÁ — Kateřina ŠKARUPOVÁ — Lenka WASCHKOVÁ ČISAROVÁ. *Stará a nová média v každodennosti českých publik (výzkumná zpráva, 2015)*; on-line: http://is.muni.cz/do/mu/tiskove_zpravy/Stará_a_nová_média_v_kazdodennosti_ceskych_publik.pdf [přístup 2016-08-01].

výjimka. V daleko větší míře než generace předchozí však dokážou žít se svým partnerem v podnájmu „na divoko“. Část této generace vyrostla v neúplných rodinách, zejména v rodinách bez otců, přičemž tento deficit mužského prvku má horší vliv spíše na hochy. Namnoze to blokuje jejich víru ve vztah s druhým pohlavím.

Duchovně-duševní, vzdělání, kultura

Žijí v době, kdy více než polovina populačního ročníku vstupuje na vysoké školy, což na ně vytváří tlak, aby se tomuto většinovému trendu přizpůsobili. Mnozí možná nechtějí, ale ze všech stran slyší: „Nějakou vejšku si vystudovat musíš, a pak si dělej, co chceš.“ A tak se vezou s proudem inflační scholarizace. Mnohým však chybí motivace — nevědí, proč na škole jsou a co by jim měla dát. Získali jen dalších pár let, než třeba zjistí, že měli jít studovat něco jiného, respektive než budou muset učinit daleko zásadnější životní volbu. Ale doba je pružná, takže vědí, že nejsou po celý produktivní život odsouzeni dělat to, co vystudovali či čemu se vyučili. Rozhodně nelze říct, že by byli ve svém celku materialističtí, natož pragmatičtí; mnohé nese silný idealismus, který k jejich věku tradičně patří. Realizují ho zejména v různých „neziskovkách“, ať už charitativních, ekologických či těch, které mají nějaký vztah k umění a kultuře.

S jejich vírou je to všelijaké, příliš však nelnou k její institucionalizované podobě. Blízké jim je takové pojetí, které se nazývá „tekutá víra“ (*believing without belonging*).²²³ Mnohým se podařilo najít duchovní společenství rovesníků („spolčo“). Přitahují je spíše charismatické osobnosti (mladé studenty v Praze Tomáš Halík či Ladislav Heryán, liberálně orientované křesťany třeba letohradský Václav Vacek) a přijímající prostředí. Tradiční náboženský život ve farnostech jim příliš blízký není. Někteří z nich již podstoupili zkušenost se sektami, nejednou velmi palčivou a zraňující. Novodobý import Santa Clause se u nich příliš neprosadil, to už spíše Valentýn.

Hodně času tráví se sluchátky na uších, do nichž si pouštějí ze svých chytrých mobilů všechno možné. Že by jejich vkus „válcoval“ jeden dominantní styl či móda, to se říct nedá. Žijí v době, kdy je možné si každý film volně stáhnout, tak

223 Viz David VÁCLAVÍK. *Náboženství a moderní česká společnost*, cit. dílo, zejm. s. 191—212; eventuálně „privatizovaná religiozita“ — viz Zdeněk R. NEŠPOR (ed.). *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*, Praha 2004, zejm. s. 28—30.

proč chodit do kina. Jsou však svědky toho, že i když počet kin neustále klesá, počet diváků začal v novém tisíciletí stoupat (fenomén multiplex).²²⁴ Celkově je však jejich vkus lepší a vytríbenější, než soudí veřejnost a jejich rodiče. V daleko větší míře než jejich rodiče objevili kouzlo studentských klubů, kde se dá strávit několik hodin s jedním kafem a sendvičem... a pořád se něco děje. Volný čas si umějí užívat často velmi bezcílně a *free*. V hudbě nemají jednu vlnu, která by je nesla. Vůbec hudebně je jejich vkus hodně široký. Je toho — jako všude — mnoho, takže mezi nimi najdeme stoupence techna, hip-hopu, heavy metalu, ale dost často se vracejí zpátky (retro módy), někdy až do šedesátých let. Ze sluchátek jejich přehrávačů lze vedle tvrdé muziky zaslechnout i melodické linie Jarka Nohavici či Karla Plíhala. Celkem bez potíží, zejména ti mladší, zvládají disciplínu zvanou „brutální upřímnost“; dokážou se bez uzardění přiznat, že to a to je nudí či nezajímá. Nejsou kulturně sentimentální.

Média

Jde o generaci on-line. Téměř dominantně to jsou digitální domorodci. Do digitální kultury se narodili, přijali ji jako něco samozřejmého, a proto si ji jako jejich rodiče — digitální přistěhovalci — nemuseli osvojovat až jako svou další mediální dovednost. Žijí v době mediální hypernabídky, což způsobuje jejich větší roztěkanost. V daleko menší míře než jejich rodiče vysedávají před rozhlasem a u televize. Příliš je nezajímají zprávy, a pokud ano, tak si je ve velké míře hledají na internetu, ať už na jednotlivých serverech nebo pomocí toho, co se dozvědí prostřednictvím přátel na sociálních sítích. Papírové noviny s postupující digitalizací téměř odbourali. Na Facebooku tráví pětkrát více času než jejich rodiče. Zcela svěbytným prostorem jejich sdílení se stala síť YouTube, kde si mnozí objevili své hvězdy a celebrity (nový fenomén tzv. youtuberů), takové, které například televize nezná, a tím pádem jsou ostatním generacím cizí. Navíc to pro ně nejsou jen neosobní hvězdy, neboť pod videy mohou diskutovat, psát jim své vzkazy, debatovat s nimi na jejich facebookových profilech.

Specifickým fenoménem této generace jsou počítačové hry. O něco více jim propadají hoši než dívky a hrají především sami se sebou. Přílišná závislost některých na digitálním prostředí způsobuje, že se jim začíná nedostávat

²²⁴ Viz *Kultura České republiky v číslech*, Praha 2011, s. 22—23.

Setkání dvaceti nejpoptulárnějších českých youtuberů na brněnském výstavišti (4.—6. listopadu 2016)

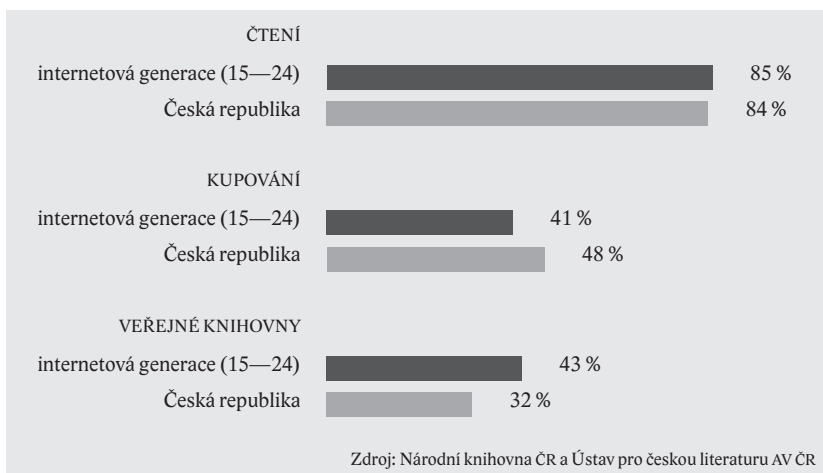
komunikačních návyků — neumějí se například seznámit, navázat a rozvíjet reálné kontakty. Dost jim tuto oblast pokrývá zejména pornografie, která je na webu přístupná všude a se všemi variantami, o nichž jejich rodiče předtím neměli ani tušení. Začínají jim chybět jemné komunikační milostné dovednosti, jako je například flirtování či umění sjednat si schůzku. Jejich pověst coby digitálních autistů je však o hodně horší, než jaký je reálný stav. S průběhem času se dopracovali k tomu, že jejich hlavním komunikátorem je chytrý telefon, kde je soustředěna celá jejich agenda a téměř veškeré „sociální“, též velká část zábavy (hry). Všechna tradiční média (tisk, rozhlas a televize) odsunuli na vedlejší kolej. Proč také, když v digitální sféře jednak lze nalézt vše rychleji, jednak je možno se k oblíbeným rozhlasovým či televizním pořadům vracet prostřednictvím digitálních archivů. Seriály sledují dílem v televizi (ty domácí), dílem z archivů na svých noteboocích (ty cizí). Konfrontujete-li je s otázkou, zda by kulturu tištěnou vyměnili za kulturu jen a jen digitální, většinou říkají, že ne, zejména dívky. Své dětství sice strávili s televizními večerníčky, ale — zejména ti mladší — televizní obrazovku vyměnili za monitor notebooku.

ČTENÁŘSKÁ KULTURA

Statistický obraz

Jak se tato generace jeví na pozadí statistických dat?

Graf 4 Internetová generace a celá česká populace (2013) — čtení knih, kupování knih, návštěva veřejných knihoven

Z vnějšího pohledu má tato generace překvapivě blízko ke generaci nejstarší. Vykazuje podobné tendence: je v ní o něco více statistických čtenářů, v kupování jsou pod průměrem české populace, v návštěvě veřejných knihoven naopak nad průměrem. Motivace však nejsou úplně shodné. Do knihoven chodí, protože jsou z velké části pragmaticky nuceni — kvůli vzdělání. Nekupují, protože jejich velká část se nachází mimo ekonomický cyklus, tj. nemají tolik finančních prostředků, aby si to mohli dovolit. Zde je motivace s nejstarší generací víceméně shodná.

Jsou jednoznačnými hegemony populace, pokud jde o digitální čtení a vůbec vše, co se pojí s tímto prostředím: čtení na elektronických přístrojích, nabývání knih na internetu, stejně jako informace o nich. Výrazně nad průměrem populace je jejich schopnost číst v cizích jazycích, dominantně v angličtině. Pravidelný přístup k internetu má 96,5 procenta této generace. Z časopisů preferují ty tzv. „lifestylové“ a pro mládež. V nabývání knih se v daleko větší míře, než je

průměr populace, rozhodují podle ceny. Z mediálních aktivit jsou výrazně nad průměrem populace ve sledování videa (DVD ad.), v poslechu audia (CD/DVD, mp3) a také v pobývání na internetu; výrazně pod průměrem zase ve sledování televize a poslechu rozhlasu. Za léta 2007—2013 dochází u této generace k největšímu úbytku silného čtení. To znamená, že u nich ubývá jak těch, kdo přečtou nadprůměrný počet knih za rok, tak těch, kdo po knize sahají každý den.²²⁵ Co do skladby četby je ve značné míře přitahuje science fiction a fantasy.

A nyní již stopa životopisně-pamětnická.

Přelom 20. a 21. století

Protože celý svůj život prožili v politicky homogenním prostředí, chybí v jejich vzpomínání zážitek zvrátů a přelomů. Čtenářské životy této generace, to je — historicky vzato — víceméně liberálně-demokratická přítomnost. Čas „velkých dějin“ se jich jakoby netýká, jde mimo ně. Jediná reflexe jejich stavu se děje přes srovnání — s jejich rodiči a občas i prarodiči. Daleko podstatnější než ta historická či politická jsou traumata rodinná: rozvod rodičů, komplikované vztahy s jedním z nich atd. Vesměs si vzpomínají, že se jim v dětství četlo, dost často jim však paměť nevybavuje nic určitého. Četla se jim univerzální pohádková klasika: Němcová, Erben, bratři Grimmové, o něco později Andersen. Z dětství jim utkvěla spíše čtoucí a předčítající maminka než tatínek. Odtud se jim zafixoval i obraz rodičů, který dost často vypadá následovně: „Mamka čte hodně, tatka na to nemá čas. Spíš čte časopisy.“²²⁶

Vyrůstají v době, kdy jejich rodiče různě podnikají, jsou často na služebních cestách, mají více než jedno zaměstnání, takže na své děti nemají tolik času. Období, kdy se jim předčítalo, lemuje kromě pohádek *Krtek*, *Maxipes Fík*, *Povídání o pejskovi a kočičce* ad. Na přelomu, kdy jim četli jiní a kdy si pomalu začínají číst sami, u nich velmi často najdeme *Děti z Bullerbynu* či *Honzíkovu cestu*. Nejednou jde o knihy, které mají spojené s hlasitým čtením ve třídě — po lavicích. Ne vždy šlo o zážitek příjemný. Některé toto veřejné čtení stresovalo, jiné zase otravovalo:

A všichni jsme měli tu stejnou [knihu] a četli jsme nahlas, třeba právě *Honzíkovu cestu*. Ale mě to nezaujalo. Četli jsme taky z čítanky, ale to mě fakt nebavilo, takže jsem ani nedávala pozor, jenom jsem si vždycky odpočítávala, kdy budu číst já. Přečetla jsem to a dělala si

225 V roce 2007 to bylo 18 procent této generace, v roce 2010 — 16 procent, v roce 2013 — 13 procent.

226 Studentka (víceleté gymnázium), 15 let.

dál něco jiného. Mě to nebavilo, protože tam byli lidi... třeba dyslektik, dysgrafik, někdo to blbě čet, někdo koktal nebo jsem ho ani neslyšela. Pak si to poskládat dohromady bylo docela blbý.²²⁷

Pokud jde o *Honzíkovu cestu*,²²⁸ její popularita přetrvala z minulých časů. Dílem kvůli podmanivým ilustracím Heleny Zmatlíkové, jež knížku značně povýšily, dílem díky tomu, že šlo o titul, který se nacházel v každé školní knihovně, a to ve značném počtu exemplářů. Lze se domnívat, že děti četly spíše verzi předlistopadovou, která je oslavou jednotných zemědělských družstev, konkrétně toho, čím jsou lepší než soukromé vlastnictví. Všechny tyto zmínky jsou ve vydání z roku 1991 vypuštěny. A tak například na místo „Družstvo za ně hodně utrhá“ stojí „Hodně za ně utrháme“.²²⁹ Žádný narátor neuchoval v paměti, o jakou verzi šlo. To podstatnější na *Honzíkově cestě* byl pro ně příběh malého chlapce, který jede poprvé sám k dědečkovi a babičce na vesnici... a co tam zažívá: „Co mi z této doby utkvělo? *Honzíkova cesta*... a čítanka; to mě ale číst nebavilo, byly to takový nezáživný příběhy. *Honzíkova cesta* se mi líbila, protože to byl příběh kluka. Nebylo to o holce, ale o klukovi, takže mi to bylo bližší. Takovej pěkněj příběh.“²³⁰

Jejich rodiče jim tu a tam podsouvají to, co četli sami, nebo dokonce to, co bylo podsouváno jim: verneovky, mayovky, Jaroslav Foglar. Zejména knihy posledního z nich, v převážné většině *Rychlé šípy*, nejsou u této generace řídkým úkazem.²³¹ Nejenom díky rodičovským knihovnám, ale také kvůli tomu, že od devadesátých let začaly Foglarovy knížky volně vycházet:²³² „Docela jsem ho hltal. Co to se mnou dělalo? Asi to, co mělo. To, co měl Foglar trochu v úmyslu — že mě to maličko manipulovalo směrem k těm ideálům Rychlých šípů a dalších.“²³³ V některých případech je další opěrnou nohou — kromě

227 Studentka (obchodní akademie), 18 let.

228 Poprvé byla vydána v roce 1954.

229 Cit. podle Stefan SEGI. „O *Honzíkově cestě* a liberální cenzuře“, in: Michael WÖGERBAUER — Petr PIŠA — Petr ŠAMAL — Pavel JANÁČEK a kol. *V obecném zájmu. Cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749—2014*, svazek II, Praha 2015, s. 1495—1507, zde 1497.

230 Prodavač (elektro), 19 let.

231 Svědčí o tom i 16. místo *Rychlých šípů* v žebříčku Databazeknih.cz (září 2015), což je platforma navštěvovaná a zaplňovaná především touto generací.

232 Foglarovy knížky však (jako propagační tisk a nákladem Speleologické společnosti) začaly vycházet už od roku 1984 — mimo veřejně dostupné distribuční sítě.

233 Student (gymnázium), 19 let.

rodičovské knihovny a volného vydávání — i příslušnost ke skautskému hnutí, od počátku devadesátých let již opět povolenému: „Ve skautu jsem se dostala do stadia, kdy může člověk přistoupit ke skautskému slibu a uvědomuje si více hodnoty a ideály, které skaut vyznává. Foglar byl takový průvodce, k tomu jsem četla různé knížky od Setona a obecně o přírodě, žití v přírodě.“²³⁴ Z toho je vidět, že tento autor, kterého plynule sledujeme už od nejstarší generace, je stále „v kurzu“. Podstatné pro mladé čtenáře není ani tak čas, kdy byl příběh napsán (a tedy že něco z něj může už působit zastarale, ba naivně), ale aby se se svými čtenáři potkal v tom správném věku — ani ne příliš brzy, ani ne příliš pozdě; tak kolem deseti let. V pubertě už je pozdě. Čtenářská sláva mayovek a verneovek je oproti té Foglarově již značně vybledlejší. Překvapivě jen málo blednoucí, a proto i univerzální Foglar nás odvedl od dobových stigmat. Ale ne tak docela, neboť i jeho oživení je nutno považovat za něco velmi dobového. Jev z přelomu 20. a 21. století. Na Foglarovi je podstatné, že v této generaci přestává být čistě chlapeckou četbou; sahají k němu i dívky.

Genderový přesmyk, čili dostáváme se k dívčí četbě v čase školy, před „rozumbráním“. Příliš toho není, občas se objevují knihy Lenky Lanczové a Ivony Březinové. Klasika typu Heleny Šmahelové či Stanislava Rudolfa se ve výpovědích nevyskytuje vůbec. Některé dívky do této četby začleňují knihu *My děti ze stanice ZOO* od německé autorky Christiane F., jež po roce 1989 vychází v několika vydáních.²³⁵ Pro jiné jde však o knihu představující spíše přestup do dospělé četby. Jedna narátorka říká: „V šesté sedmé třídě jsem četla *My děti ze stanice ZOO*.“ A dodává: „Bylo to na mě ještě moc silné, moc se mi to nelíbilo.

Christiane F., autorka knihy *My děti ze stanice ZOO* (foto z roku 2013)

234 Studentka (gymnázium bilingvní), 19 let.

235 První český překlad vyšel v roce 1987.

Až teď [ve svých 18 letech] jsem to četla znovu.²³⁶ Dívčí literaturu jako by ve výběru této generace nebylo kam vtěsnat. Důvodem je to, o čem pojednáme v následující části.

Podmanivý svět fantasy... a Harry

Ano, přesně tato literatura se vtěsnala tam, kde kdysi byly dívčí knížky, stejně jako knížky chlapecké. Dokázala vytlačit i science fiction, respektive tuto literaturu namnoze nahradit. Jde o knihy, jež patří pouze a jen internetové generaci. Je to její klíčový odlišovací znak. Nadto knihy, které pro tuto generaci tvoří jakoby šedou zónu mezi dětskou literaturou a literaturou pro dospělé. Na pohádky už jsme velcí, ale do dospělé četby se nám ještě úplně nechce: „Hranici mezi dětskou a dospělou četbou jsem nějak nevnímala, měla jsem v té době jenom fantastiku, což byl pro mě takový únik. Pokud tam byli rytíři a pokud tam bylo nějaké násilí, tak jsem byla naprosto spokojená. Maminka z toho neměla radost, protože jsem četla jenom tohle. Říkala mi, že nemám dostatečný záběh.“²³⁷

A obdobně i jiná narátorka: „Fantasy vnímám jako něco mezi dětskou a dospělou četbou. Je to takový únik z reality.“²³⁸ A stejná narátorka svou výpověď ještě dále rozvíjí: „Od fantasy dál mě pak začínalo zajímat takové to detektivní a historické; různé romány... dost akční. Říkala jsem si u těch fantasy postav, že už je to trochu moc a že bych mohla přejít k trošku víc realistickým.“ Z fantasy, jak se ukazuje, se lze evolučně přenést ke knihám dospělým, takovým, u nichž už váží důvěryhodnost popsaného světa, tedy jeho realistické líčení. Vyprávění naší narátorky totiž pokračuje:

Od patnácti let ale už moc fantasy nečtu. Momentálně ale čtu *Padesát odstínů šedi*. Jak se to ke mně dostalo? Nejdříve jsem na to narazila v obchodě. V té době jsem ale o tom nic nevěděla. Jen jsem si ji prohlížela a otáčela stránky, ale odradila mě cena. Takže jsem si to stáhla z internetu. Hodně se mi to líbí. Je to takové víc realistické než fantasy. I ten pikantní nádech. Teď jsem v polovině třetího dílu a pořád mě to baví.²³⁹

Bylo by možná podnětné sledovat, kam tato potřeba větší realističnosti bude u narátorky dále pokračovat a zda *Padesát odstínů* v nějaké další fázi nebude viděno jen jako moderní pohádka, verze Popelky, odehrávající se pouze v realistických

236 Studentka (střední odborná škola veterinární), 18 let.

237 Studentka (vysoká škola), 22 let.

238 Studentka (cestovní ruch), 18 let.

239 Studentka (cestovní ruch), 18 let.

kulisách současných Spojených států amerických. Pohádka, kterou je nutno nahradit něčím ještě více — a možná už doopravdy — realistickým. Když už jsme u té přestupné literatury, stejnou roli jako fantasy zde hraje i Dan Brown, autor vydávaný poprvé až za této generace (a velmi často vzpomínáný): „K většině knížek jsem se dostala přes mamku. Brown byl pro mě přestupná kniha. Po Brownovi mě začal zajímat spíš náš svět než svět fantasy, i když si ho taky ráda přečtu.“²⁴⁰

U několika narátorů jsme narazili na naprosto detailní a zároveň osobně zaujaté znalosti. Znájí množství autorů této oblasti, stejně jako jednotlivých podžánrů. Velmi nuancovaně rozprávějí například o tom, proč kdysi četli Terryho Pratchetta a teď ho již nečtou, čím je uchvátila *Hra o trůny*, čím je lepší než třeba C. S. Lewis, na základě jaké recenze v časopise *Pevnost*²⁴¹ si co půjčili atd. A mnozí mají i velkou čtenářskou trpělivost, díky níž dokážou přečíst několika-svazkové epepeje o mnoha a mnoha stovkách stran. Mají vypěstovanou i síť přátel, kteří sdílejí stejnou vášně: ten dává přednost spíše dobrodružnější četbě, ta holduje romantičtější založeným knihám, další propadl Christopheru Paolinimu. Čím zejména? Tím, že „vás dostane do příběhů“.²⁴² Onen zase má zálibu v klasicích, takže obsedantně čte J. R. R. Tolkiena (ten díky internetové generaci zažívá svůj druhý velký čtenářský život).²⁴³ A od Tolkiena může vést cesta třeba k C. S. Lewisovi: „Po Tolkienovi jsem asi v osmé třídě propadla Lewisovi, v té době ho četla sestra, která ho dostala k prvnímu přijímání.“²⁴⁴

Fantasy představuje namnoze autonomní svět, k němuž lze čtenářsky utéct a v němž lze zároveň pobývat velmi dlouho a na mnohý způsob. O tom, jak silným fenoménem fantasy je, dostáváme zprávy i od generace jejich rodičů: „Takže starší dítě postoupilo přes *Rychlé šípy*, pak přišla ta Lanczová a dneska už je ve fantasy. A čte už něco jen v angličtině, protože mně řekla, že je to blbě přeložený a že ona to nebude přece číst.“²⁴⁵ Dost často se této jejich čtenářské zálibě podivují či jí nerozumějí. Chtěli by, aby jejich děti četly něco jiného, ale když ten svět fantasy je pro ně tak uhrančivý...

240 Studentka (střední odborná škola veterinární), 18 let.

241 Časopis vycházející od roku 2002 jednou měsíčně a zaměřený na science fiction, fantasy a horor.

242 Žákyně (základní škola), 15 let.

243 Svou roli zde sehrály i zfilmované verze.

244 Studentka (vysoká škola — knihovnictví, informace), 22 let.

245 Mzdová účetní, 49 let.

V rámci pevniny fantasy se tyčí vysoká hora jménem *Harry Potter*.²⁴⁶ Lze říci, že jestli někdo „zválcoval“ tuto generaci a vtiskl jí punc, tak to byla J. K. Rowlingová a jejich sedm dílů *Harryho Pottera*. Sedm dílů *Harryho Pottera* se umístilo mezi osmi nejčtenějšími tituly na prestižní Databaziknih.cz.²⁴⁷ Internetová generace totiž vyrůstala v době, kdy se tyto knížky začaly objevovat; navíc mohli s postavou J. K. Rowlingové i dospívat. První díl vyšel ve Velké Británii v roce 1997, český překlad se objevil o tři roky později. První zfilmovaná verze (*Harry Potter a kámen mudrců*) šla do kin v roce 2001, takže čeští čtenáři dostali jen rok na to, aby pro ně byl tento fenomén jen čistě čtenářským:

Vzpomínám si, že jsme četli *Harryho Pottera*; to bylo v páté třídě. Paní učitelka chtěla, abychom si procvičovali čtení, a sama nám navrhla, ať si něco vybereme, aby nás to bavilo, a všichni si vybrali *Harryho*. Já jsem to ale nechtěla, ale jak jsme to začali číst, tak se mi to začalo líbit. [...] U *Harryho* jsme šli kontinuálně. Začali jsme první kapitolou čtvrtého dílu a každý se střídal třeba po stránce nebo po třech odstavcích, tak abysme za hodinu zvládli třeba deset stránek.²⁴⁸

Nebo — a zde už jde o ryzí čtenářskou vášeň, naprosto osobní:

Slyšela jsem o něm ve čtvrté třídě od spolužaček, ale dostala jsem se k němu až v sedmé, kdy nám mamka k Vánocům koupila šestý díl. Takže jsme si potom museli dokoupit všechny ty před. A já jsem to začala číst od začátku, nemám ráda, když se začne jinde. Myslím si, že je to jedna z nejlepších dětských knížek, kterou jsem kdy četla. Pro mě to bylo úplně úžasný. Čím? Tím kouzelným světem. A podle mě jsou ty knížky dost promyšlený — všechno to sedí, navazuje, do sebe zapadá. Četla jsem všech sedm dílů a některé snad i vícrát.²⁴⁹

Lze nalézt snad všechny představitelné způsoby, kterým si tato generace *Harryho Pottera* osvojovala: nadšené přijímání, prosté konstatování, distance z časového odstupu („Dřív mě bavil, teď už mě tak nebaví“),²⁵⁰ distance snobsky blahosklonná: jak může někdo něco takového číst? Tak jako tak, před *Harrym Potterem* v jejich generaci nešlo uniknout. Přitom právě i ta odmítavá a negativní

246 Viz i s. 252—256.

247 Údaje ze září 2015. Stejně přesvědčivé je prvenství potterovského cyklu i ve výzkumu Martina Fibigera mezi gymnaziální mládeží (viz *Vztah gymnazistů a středoškoláků ke knize, čtení a literární výchově*, Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2013, zejm. s. 74).

248 Studentka (vysoká škola — španělština, žurnalistika), 19 let.

249 Úřednice, knihovnice, 24 let.

250 Student (obchodní akademie), 18 let.

vymezení potvrzují (možná i více než ta pozitivní), o jak silně kultovní knihy šlo. Mnozí narátoři totiž posuzují své potterovské období z perspektivy jistého časového odstupu, cítí se být čtenářsky už někde jinde. Jiní zase jako by potřebovali dát najevo, že této masové módě tak úplně nepropadli: přece nebudu číst něco, co čtou všichni. Dost často dochází i na srovnání s verzemi filmovými: „Díval jsem se na filmy *Harry Potter* a srovnával je s knížkami. Filmy jsou úplně jiný — je tam vynecháno pár malých, ale důležitých scén, mají jiný význam. Knížky mě baví víc než filmy. Z *Harryho Pottera* se povedl první a druhý díl, možná třetí.“²⁵¹ Názor, že knihy jsou lepší než filmy, však není sdílen všeobecně. A máme tu i jedno svědectví, kdy *Harry Potter* byl doma zakazován. Ocitujme ho *in extenso*:

Jediná knížka, kterou naši nechtěli, abychom četli, byl *Harry Potter*. My jsme se ale hlavně chtěli kouknout na film a to nám nějak decentně zakázali, protože je tam to čarodějnictví a protože některý děti jsou tím tak pohlceny, což asi není moc zdravý. K tomu jedna příhoda: jednou jsme jeli do Ikey a tam v dětském koutku běžel zrovna *Harry Potter*. Rodiče to nevěděli a my jsme na to koukali celou dobu, co nakupovali.²⁵²

Na vysvětlenou jenom dodejme, že autor tohoto svědectví pochází z rodiny pastora církve bratrské. V mnoha křesťanských kruzích se cyklus J. K. Rowlingové chápal jako něco, co děti přivádí do nebezpečné blízkosti bílé magie: hlavní postavou je přece čarodějský učeň. Výpovědi narátorů dále prozrazují, že *Harry Potter* se stal nejenom kulturní módou, ale i něčím jako stylem života. Byly organizovány tematické tábory v potterovském stylu, nosily se špičaté klobouky a kulaté brýle s černými obroučkami, na školách se organizovaly akce typu Harry Potter Day, jméno *Harry* (či *Hermiona*) v té době nosil ne jeden domácí mazlíček, do běžné mluvy vstoupily některé obraty (např. *však vy víte kdo*) atd. Obchody nabízely kompletní dětský kostým ve stylu Hermiony, jedné z postav cyklu. Z dalších zdrojů víme, že různé hry a soutěže ve stylu *Harryho Pottera* pořádaly školy, knihovny a zájmové spolky.²⁵³ *Harry Potter* se rovněž v této generaci zasloužil o povznesení úrovně angličtiny. Někteří narátoři poté, co si osvojili základy tohoto jazyka a přečetli si několik dělů v češtině, si začali troufat i na

251 Týž.

252 Student (gymnázium), 19 let.

253 Např. Městská knihovna v Praze — potterománie v knihovně (5., 13. a 20. 2. 2008), viz i rozhovor s překladatelem Pavlem Medkem v Českém rozhlasu „Vypukla potterománie a já nevěděl, do jakého ohně jsem strčil prsty“; on-line: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/publ_izurnal/_zprava/104425 [přístup 2015-09-18].

anglický originál. Přečíst *Harryho Pottera* v původním jazyce se stalo něčím jako metou: „Dál zatím moc v angličtině nečtu, ale mým snem je přečíst si *Harryho Pottera*.“²⁵⁴

Máme i svědectví rodičovské generace, jež se mohla na *Harryho Pottera* spolehnout pro účely výchovné. Bylo možné se na něj odvolat jako na autoritu, u níž je jistota, že ji budou jejich děti respektovat: „Třeba ale *Harry Potter* se nám moc hodil, protože to bylo v době, kdy děti vyrůstaly. A právě výchovné problémy, které člověk s dětmi má, tak mohl poukazovat právě na tuto knížku, protože sám Harry Potter taky nebyl černobílejší a Malfoy taky nebyl vždycky zlej. Bylo to takové hodně ze života.“²⁵⁵

Potterovská móda: školní Hermionina uniforma

Hlavně ne poezii

„Čtenářský deníky jsem nesnášel.“²⁵⁶ Smysl tohoto výroku se nám vyjeví, až když ocitujeme to, co za ním následuje: „Knížky, to mě ale bavilo číst, navíc jsem četl hodně.“²⁵⁷ Znamená to, že povinná četba a čtenářské deníky jsou chápány jako opresivní už samy o sobě? Po těch, kdo nečtou, chtějí vyvinout nějakou aktivitu na poli, jež jim je cizí; a ty, kdo čtou, zdržují od toho, co by chtěli číst sami? Že by tedy dokonce povinná četba šla proti četbě jako takové? Ne, tak zcela jednoduché to není. Najdeme zde totiž i názory, v nichž zaznívá, že povinná četba může být dokonce prospěšná: „Knížky vybírám podle toho, co mi kdo doporučí, nebo jsem tedka začala i podle tej povinnej četby nebo podle maturitní četby, když jsem o nějaké knížce z toho seznamu věděla, že je dobrá, tak jsem si ji prostě

254 Studentka (vysoká škola), 20 let.

255 Programátor a jednatel softwarové firmy, 51 let.

256 Student (gymnázium), 19 let.

257 Týž.

vzala, i když to třeba nebylo úplně pro mě.“²⁵⁸ Někde se dokonce povinná četba přičiňuje o objevení nejoblíbenějších knížek: „Nejoblíbenější knížka je *Den třífidů*, z autorů pak Sapkowski a Poe. Poea jsem objevil díky povinné četbě. Nejvíc mě baví *Havran* a *Černý kocour*.“²⁵⁹

Vraťme se však ještě k úvodnímu výroku. Výpověď podobného obsahu nalezneme víceméně ve všech generacích. Ne ve všech generacích však znamená totéž. Generace internetová je totiž jediná, která se vzdělávala a vzdělává ve školách nepodléhajících žádnému ideologickému tlaku, ve víceméně neutrálním prostředí liberální demokracie. Už proto překvapuje intenzita i frekvence daného vzoru či odmítání. Ona vzpoura, pokud je to úplně správné slovo, se vede spíš proti všemu, co staví do cesty nějaké překážky a povinnosti. Takže rozhodně nejde o vzpouru ideovou. A asi tak zcela nejde ani o vzpouru generační. Ze všeho nejvíce máme zřejmě co činit se vzpourou proti těm, kdo narušují „naše“ studentské pohodlí.

Specifický druh odporu či alespoň nesouhlasu se u této generace dostává poezii. Několik příkladů: „Co se týče četby, tak mě nejméně lákala poezie“;²⁶⁰ „*Slezských písní* se bojím, poezii opravdu nemám rád“;²⁶¹ a bezručovská fobie ještě jednou: „Básničky mi nevadí, někdy si je otevřu. Ale Bezruč ne.“²⁶² Další averze: „K poezii moc velký vztah nemám“, to proto, že „nemám ráda poezii, kde je moc jinotajů“.²⁶³ Nechť k poezii jako by tu byla průnikem několika negativních množin — nesrozumitelnosti, povinnosti, přílišné komplikovanosti, odtážitosti, patetičnosti. Pokud už přece jenom zaznamenáme nějaký pozitivní názor, týká se většinou poezie 19. století — Karla Havlíčka Borovského, občas i Máchy, třebaže narátoři se shodnou, že jde o poezii velmi náročnou a komplikovanou, a Erbena. Je také asi nejvíc spojena se školou, nepřenáší se proto do osobní volby: „K poezii se dostanu ve škole, když čteme třeba nějaký úryvek, ale jinak po tom sama moc nesahám.“²⁶⁴ Těžko z toho dělat nějaké překotné závěry, ale o něčem to asi přece jenom svědčí. Zřejmě o tom, že do doby, v níž

258 Studentka (víceleté gymnázium všeobecné), 15 let.

259 Student (obchodní akademie), 18 let.

260 Studentka (gymnázium bilingvní), 19 let.

261 Student (obchodní akademie), 19 let.

262 Studentka (střední odborná škola veterinární), 18 let.

263 Studentka (gymnázium), 19 let.

264 Studentka (gymnázium), 15 let.

nejmladší generace žije, se metaforičnost příliš nehodí. Není totiž kompatibilní s její věcností a přímočarostí. Sděluje věci jakoby zbytečně šroubovaně, a přitom narátorům není tak úplně jasné, proč tak činí. Nejde zde o protiklad „staré *versus* nové“, což lze zaznamenat u jiné části povinné četby. Právě 19. století totiž představuje úsek, kde se jednotliví narátoři ještě občas něčeho chytanou. Není ani únikem pro citlivé duše, oblastí, kde lze zažít něco radikálně „jiného“. Tuto potřebu si internetová generace odbývá daleko více ve světě fantasy.

Pokud je škola mnohými viděna jako prostředí, kde narátoři příliš čtenářských impulsů nepobrali, pak se totéž nedá říct o veřejné knihovně. Často vzpomínají na svou první návštěvu, na to, že se jim tam dostalo vlídného přijetí, na ochotu knihovnic, že nejdříve chodili s rodiči (častěji s maminkou), poté už sami, dále třeba na to, jak plynule přešli z dětského oddělení do dospělého, přičemž paní knihovnice byly ochotné, když viděly zájem, tento přechod urychlit (spiklenecká hra na přestoupení zákazu). Pro mnohé veřejná knihovna představuje jakousi prodlouženou ruku knihovny domácí: „Ale už musím do knihovny, protože doma mám všechno přečtené, něco i dvakrát. Už vím, jak ten příběh pokračuje, a už mě to nebaví.“²⁶⁵ Občas je i skrytým pomocníkem školy: pokud by mi tu povinnou knihu doporučila paní učitelka, tak to asi číst nebudu, ale že mi ji podstrčila paní knihovnice, tak si to přečtu. Zaznívá i to, že knihovna pro mnohé zdaleka neznamenala jen půjčování knížek:

V první druhé třídě jsme určitě chodili se školou do knihovny na různé pořady organizované knihovnicemi. Bylo to například tematicky spjaté s Vánoce. Taky nám vysvětlovaly, jak se půjčují knížky v knihovnách, měli jsme možnost si tam založit účet nebo půjčit nějaké knihy. Ze strany školy byla určitě snaha vytvořit dětem vztah ke knížkám.²⁶⁶

Knihovna se tak často jeví jako protiklad školy — je vlídná, stimuluje, příjemná. Možná i proto, že nepožaduje žádné úkoly.²⁶⁷

Digitální domorodci

Už generace před nimi se naučily koexistovat s různými médii, nestavět je proti sobě ani je nestavět proti čtení.²⁶⁸ Internetová generace v této integraci organicky pokračuje. Ve stejné míře, jako je generací *internetovou*, je i generací (*mediálně*)

265 Student (obchodní akademie), 18 let.

266 Studentka (gymnázium), 19 let.

267 K tomu i Martin FIBIGER. *Vztah gymnazistů a středoškoláků ke knize, čtení a literární výchově*, cit. dílo, s. 97—99.

268 Viz Květuše LEPILOVÁ. *Cesty ke čtenářství. Vyprávějte si s námi*, Brno 2014, zejm. s. 68—73.

integrovanou. Tím spíše, že se její příslušníci narodili jako „digitální domorodci“, tj. lidé, pro něž počítač, internet a vůbec celá digitální sféra je zcela samozřejmá, tedy žádný nový „jazyk“, který by se museli učit teprve během svého života, ale něco, co je provází od raného dětství. Kromě jiných funkcí se tedy stal něčím jako digitální čtenářskou samoobsluhou. Internet pro ně nepředstavoval jen další médium, ale svou integrující rolí zaujal pozici něčeho jako stálého průvodce, ba snad i stylu života, stal se nezbytností: „Internet mám zapnutý vlastně pořád, když jsem doma. Chodím hodně na Facebook a jsem připojená, kdyby mi někdo chtěl něco napsat nebo tak. Taky tam hraju hry.“²⁶⁹

Internet slouží těm, kdo jsou návykovými čtenáři, jako informační platforma: „Přiznám se, že bez internetu si nedokážu představit život. Tam nejčastěji Česká bibliografická databáze [míněna zřejmě Databazeknih.cz]; tam velmi často kontroluju, co přišlo nového na trh.“²⁷⁰ A jde také o prostředek pro obstarávání knih. Ti, kdo povinnou četbu považují za protivnou povinnost, berou internet jako snadný zdroj, jak si pomoci k zápisům do čtenářského deníku (viz výše). Pro ty, kdo mají ke čtení (knih) přece jenom blíže, je internet sférou, kde je možno pohodlně — a vesměs i levněji než v klasických knihkupectvích — nakupovat knihy. Často podle strategie „knihu si prohlédnu v klasickém knihkupectví a pak si ji koupím přes internet“. A je zde možno hledat i informace o knihách či autorech. Oblíbená je zejména Databazeknih.cz, celkově velmi navštěvovaná platforma, kde najdeme jak věcné informace o knihách (tzv. obsahy), informace o autorech, diskuse, blogy, žebříčky,²⁷¹ tak bazar, na němž je možno knihy popítávat i nabízet.

V daleko větší míře než jejich předchůdci zrušili hranici mezi knihou a její filmovou verzí. Počínají si, jak se dnes říká, „transmediálně“.²⁷² Někde nejde jen o jinou verzi knihy, ale o její pohodlnou náhražku: „Knížky nečtu, časopisy taky ne. Jediný, co čtu, tak titulky. Maturovat budu za rok, ale v dnešní době je to lehčí. Hlavně že jsou knížky na internetu nebo většinou jsou zfilmované.“²⁷³ U těch,

269 Student (gymnázium), 17 let.

270 Cukrář, 19 let.

271 Kupř. 21. září 2016 byly na nejčelnějších místech tyto knihy: *Bouře mečů* (G. R. R. Martin), hodnocení 96 %, *Kmotr* (M. Puzo) 95,2 %, *Návrat krále* (J. R. R. Tolkien) 95,1 %.

272 Viz Henry JENKINS. „Transmedia Storytelling 101“; on-line: http://henryjenkins.org/2007/03/transmedia_storytelling_101.html [přístup 2015-09-28].

273 Studentka (obchodní akademie), 18 let.

kteřé můžeme považovat přece jenom za čtenáře, a jejichž vztah ke knihám je proto méně pragmatický, dochází i na srovnání obou verzí:

Viděla jsem, i jak byla zfilmovaná *Šifra mistra Leonarda*, tak to jsem měla štěstí, že knížku jsem stihla přečíst před tím filmem, a pak *Andělé a démoni*, to jsem nejdřív viděla film a říkala jsem si, že knížka bude taky dobrá, a tak jsem si tu knížku přečetla. Ale jak už jsem věděla, co se tam odehraje, tak jsem si říkala, že radši jsem si ten film měla pustit až potom. Knížka je vždycky lepší.²⁷⁴

Obecně lze říci — ale neplatí to jen pro tuto generaci —, že čím je čtení silnější, více habitualizované, tím více narátoři jednak zdůrazňují rozdíly mezi oběma verzemi, jednak oceňují knižní verzi jako lepší; často jsou filmy i motivem, proč si přečíst jejich knižní předlohu. Mimo jiné i proto, aby se zjistilo, čím se obě verze liší. Pro pragmatické čtenáře je filmová verze pohodlnou možností, jak si co nejrychleji obstarat povědomí o povinné četbě: „Když jsem věděla, že je nějaká knížka zfilmovaná, tak jsem si pustila film, protože je to prostě rychlejší.“²⁷⁵

Jaké to mají s digitálními texty a s e-knihami? Na to, jak samozřejmě se pohybují v digitální sféře a jak v ní jsou pokročilejší než rodiče, je jejich vztah k nim dosti zdrženlivý, ba někdy až chladný. E-kniha ještě tak jako učebnice či nějaký jiný tzv. užítkový text, ale jako knížka, kterou si čteme pro potěšení, to už ne. Někde to nejde ani s elektronickými učebnicemi: „Mně čtení z počítače vadí; hlavně jak to působí na oči. Sice si to můžete zvětšit, ale špatně se orientujete v stránkách. To mi stačilo právě na vejšce, kde jsme měli různé elektronické učebnice a kopírovali jsme si to. Vždycky jsem si to potřebovala vytisknout a podtrhávat, protože je to prostě lepší.“²⁷⁶ Notebook a čtečka nemusí vždy představovat uživatelské pohodlí: „Čtečku zatím nemám, protože preferuji knížky v ruce. Na čtečce mi vadí hlavně to listování. Když listuju v knize, tak je to hnedka. Při čtení na počítači mi vadí, kdykoli čtu třeba delší článek.“ Stejná narátorka ale ještě dále čtečce přece jen dává v budoucnu šanci: „Čtečku možná někdy zkusím, ale asi jen kvůli škole. Dá se tam natáhnout spousta materiálů.“²⁷⁷ Jak je vidět, digitální čtení je pro tuto generaci čtením pragmatickým — rychlým, operativním, užítkovým. Nadto jsou pro ně digitální texty často nouzovým řešením: mnozí si je obstarávají až tehdy, když je nemohli sehnat v tištěné podobě (např. v knihovně).

274 Studentka (víceleté gymnázium všeobecné), 15 let.

275 Studentka (obchodní akademie), 18 let.

276 Úřednice, knihovnice, 24 let.

277 Studentka (vysoká škola — španělština, žurnalistika), 19 let.

Kindle — nejrozšířenější čtečka (od Amazonu)

Shrnutí

Žijí v dostatku, ba nadbytku, ale nějak to nedoceňují; možná i proto, že svou situaci nemají s čím srovnat. Ne tak úplně nadbytkem byl pro ně ovšem předčítací čas jejich rodičů. Jejich čtenářská kultura není tak špatná, za jakou je jinými — jejich rodiči a prarodiči — považována. Tím, že se jich na středních i na vysokých školách vzdělává tak velké množství, přestává jednoznačně platit pravidlo, že „čtení jde za vzděláním“. Že mezi studenty gymnázia najdeme takové, kdo tvrdí, že zatím nepřečetli ani jednu knihu, v této generaci není úplnou výjimkou. V předchozích generacích by se to považovalo za jev z pomězi kulturní patologie.

Čtení se pro ně stává daleko více individuální volbou, zálibou i hodnotovou preferencí. Není spojeno se společenskou prestiží, pouze ve vyhraněných komunitách. Poznávací znamení této generace, to, co je skutečně jen a jen „jejich“ a co měli šanci zažít v době prvního působení, je fantasy, a zejména pak potterovský cyklus. To jim namnoze dává i hrdost, že „byli u toho“, tedy že tyto knihy byly napsány především pro ně. Hranice mezi jednotlivými médii jsou pro ně značně

prostupné. Často váží spíše dostupnost a uživatelské pohodlí. Proto nad čtečkou a počítačem nezřídka překvapivě vítězí klasická kniha.

Jakou prestiž má čtení u jejich generace? Dilem ještě neustálenou, neboť se ve většině pořad vzdělávají a jakoby připravují na „skutečný“ život, dilem nijak valnou. Mezi sebou se baví spíše o filmech, internetu, Facebooku nebo počítačových hrách. Jejich pozitivní statistický obraz (viz výše) je dán především tím, že číst „musí“. *Generace Harryho Pottera.*